

Nr 80.

Ankom till Riksdagens kansli den 7 augusti 1914 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner om dyrtidstillägg och tillfälligt lönetillägg åt viss personal av lägre grad vid statens järnvägar.

(4:e avd.)

I två inom andra kammaren väckta, till statsutskottet remitterade motioner, nr 23 av herr *O. Bogren m. fl.* samt nr 44 av herr *A. J. Bärj* i Katrineholm m. fl., har hemställts, i den förra motionen, att riksdagen ville besluta, att dyrtidstillägg från och med 1915 må tilldelas personal vid statens järnvägar med 300 kronor till en var av »lägre grad», vars löneinkomster utgöra högst 2,100 kronor, och i den senare motionen att riksdagen ville besluta, att för år 1914 må av trafikmedel utgå ett tillfälligt lönetillägg till ordinarie tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar enligt följande grunder: 240 kronor till befattningshavare, vars fasta arvode under innevarande år icke överstiger 1,140 kronor, 180 kronor till befattningshavare, vars fasta arvode överstiger 1,140 kronor men ej 1,380 kronor och 120 kronor till befattningshavare, vars fasta arvode överstiger 1,380 kronor, men ej 1,500 kronor.

Beträffande vad av motionärerna till stöd för dessa framställningar anförts tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

På därom i vederbörlig ordning framställd begäran har utskottet i anledning av förberörda motioner erhållit dels yttrande över de i motionerna framställda förslagen av 1914 års kommitté angående löneförhållanden vid statens järnvägar, dels ock utlåtande av järnvägsstyrelsen över nämnda yttrande. Ifrågavarande yttrande och det däröver avgivna utlåtandet äro såsom bilagor fogade vid detta betänkande. (Bil. A och B).

Såväl lönekommittén som järnvägsstyrelsen hava på anförda skäl funnit sig böra tillstyrka en tillfällig löneförhöjning för de grupper av befattningshavare vid statens järnvägar, vilkas ordinarie arvode ej överstiger 1,500 kronor. För att en sådan löneförbättring må kunna bringa hjälp där den bäst behöves, har kommittén föreslagit, att densamma bör utgå med största beloppet till de lägst avlönade och successivt minskas för högre löneklasser. Den i herr Bogrens motion angivna vägen för frågans lösning har kommittén fördenskull ansett böra lämnas ur räkningen.

Den av lönekommittén föreslagna avlöningsförhöjningen skulle utgå med nedannämnda belopp, nämligen:

till ordinarie tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar, vars ordinarie arvode icke överstiger 1,140 kronor, med 120 kronor;

till dylik tjänsteman, vars ordinarie arvode överstiger 1,140 men icke 1,380 kronor, med 90 kronor; samt

till dylik tjänsteman, vars ordinarie arvode överstiger 1,380 men ej 1,500 kronor med 60 kronor.

Järnvägsstyrelsen har biträtt vad kommittén sålunda föreslagit.

På de av lönekommittén och järnvägsstyrelsen framhållna skälen för vidtagande vid innevarande års riksdag av en på sätt ovan angivits avvägd tillfällig löneförbättring för statens järnvägars personal har utskottet funnit sig böra tillstyrka, att sådan avlöningsförhöjning för år 1915 varder av riksdagen beviljad. Herr Bärags förslag, att löneförbättringen skulle avse innevarande år, har utskottet däremot icke kunnat biträda, så mycket mindre, som järnvägsstyrelsen förutsatt och jämväl lönekommittén får anses hava avsett, att det tillfälliga lönetillägget icke skulle utgå förrän år 1915.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen i anledning av ovanberörda motioner må medgiva, att till nedannämnda ordinarie tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar må under år 1915 av statens järnvägars trafikmedel utgå tillfälligt lönetillägg med följande belopp, nämligen:

till tjänsteman, vars ordinarie arvode icke överstiger 1,140 kronor, med 120 kronor;

till tjänsteman, vars ordinarie arvode överstiger 1,140 kronor men icke 1,380 kronor, med 90 kronor; samt

till tjänsteman, vars ordinarie arvode överstiger 1,380 men icke 1,500 kronor, med 60 kronor.

Stockholm den 7 augusti 1914.

På statsutskottets vägnar:

F. CL:SON WACHTMEISTER.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar greve *F. Cl:son Wachtmeister*, *O. Jonsson*, *H. F. Lamm*, greve *Ph. O. L. Klingspor*, *O. M. Strömberg*, *A. N. Hahn*, *C. G. Ekman*, *A. Åström*, *G. M. H. Ekelund*, *F. Berglund* och *I. E. G. Svensson* samt
från andra kammaren: herrar *A. Ekman*, *C. Persson* i Stallerhult, *K. V. Rydén*, *J. Ström*, *G. Odqvist*, *N. E. Lindberg*, *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *A. P. Gustafsson* i Örebro, *H. Anderson* i Råstock, *A. R. Lundblad*, *H. Lemke* och *S. Bengtsson* i Norup.

Reservation

av herr *I. E. G. Svensson*, vilken ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av ovanberörda motioner må medgiva, att till beredande av tillfällig löneförbättring för år 1915 åt ordinarie tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar med ordinarie arvode av lägst 1,140 kronor och högst 1,500 kronor i de fall och enligt de grunder, som Kungl. Maj:t efter järnvägsstyrelsens förslag må finna böra bestämmas, av statens järnvägars trafikmedel må utgå ett belopp av högst 500,000 kronor.

Bil. A.

Till Konungen.

I skrivelse den 26 juni 1914 har riksdagens statsutskott, med överlämnande i avtryck av två inom riksdagens andra kammare väckta motioner, nämligen nr 23, om dyrtidstillägg åt viss personal vid statens järnvägar, och nr 44, om tillfälligt lönetillägg åt ordinarie tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar, anhållit, att 1914 års kommitté angående löneförhållanden vid statens järnvägar måtte — under förutsättning att kommitténs arbete fortskridit så långt, att det kunde bedömas, om och i vad mån åtgärder i den uti motionerna angivna riktning kunde vidtagas, utan att kommitténs blivande förslag till löne-reglering för ifrågavarande personal därigenom föregreps — avgiva yttrande över berörda motioner.

Sedan Eders Kungl. Maj:t med anledning härav den 27 innevarande juni anbefallt kommittén att, under angiven förutsättning, avgiva och till Eders Kungl. Maj:t inkomma med det av riksdagens statsutskott sålunda begärda yttrandet, får kommittén, till åtlydnad härav, i underdånighet anföra följande.

Båda de ifrågavarande motionerna, nr 23 av herr Bogren m. fl. och nr 44 av herr Bärge i Katrineholm m. fl., avse tilldelande åt den lägst avlönade personalen av tillfälliga dyrtids- eller lönetillägg av olika beskaffenhet, att utgå enligt den förra motionen från och med år 1915 och enligt den senare motionen för år 1914.

Rörande det till stöd för motionärernas yrkanden i bägge fallen åberopade förhållandet, att efter senaste lönereglering, år 1907, en väsentlig prisstegring ägt rum å de flesta livsförnödenheter, anser sig kommittén kunna meddela, att, för så vitt kommittén kunnat finna av en del utredningar, vilka tillhandahållits kommittén av socialstyrelsen, ifrågavarande prisstegring är så betydlig, att såsom statsrådet och chefen för civildepartementet vid kommitténs tillsättande den 6 mars 1914 anfört, en löneförbättring åtminstone för vissa lägre tjänstegrupper och

särskilt dem, vilkas avlöning närmar sig existensminimum, redan nu är av behovet påkallad.

Då det emellertid med hänsyn till omfattningen av kommitténs arbete med säkerhet kan förutses, att detta icke hinner avslutas inom sådan tid, att därpå grundad proposition om löne reglering kan föreläggas 1915 års riksdag, skulle ett avvaktande av kommitténs slutliga arbetsresultat, i betraktande av de utav riksdagen vid liknande frågors avgörande på senare tid tillämpade principer, för personalen innebära, att någon löneförbättring icke kunde inträda förr än år 1917 eller minst två år senare, än om beslut fattades av nu pågående riksdag om beviljande av en tillfällig löneförbättring.

För att en dylik löneförbättring med säkerhet icke må komma att i något avseende verka föregripande med hänsyn till kommitténs vidare arbete, bliver det likväl nödvändigt, att densamma hålles inom betydligt snävare gränser än som i någondera motionen angives. Då vidare löneförbättringen, med hänsyn till sin uppgift att bringa tillfällig hjälp där den mest behöves, torde böra utgå med största belopp till de lägst avlönade och successivt minskas för högre löneklasser, torde den i motionen nr 23 angivna vägen för frågans lösning, eller beviljandet av lönetillägg av enahanda storlek för alla därav berörda befattningshavare, böra lämnas ur räkningen. Mot de i motionen nr 44 angivna gränserna i arvodeshänseende för löneförbättringens successiva minskning uppåt har kommittén däremot icke något att invända, men finner sig kommittén på grund av ovan antydda hänsyn icke kunna tillstyrka högre belopp än här nedan angivas, nämligen:

till ordinarie tjänsteman av lägre grad vid statens järnvägar, vars ordinarie arvode icke överstiger 1,140 kronor: 120 kronor;

till dylik tjänsteman, vars ordinarie arvode överstiger 1,140 men icke 1,380 kronor: 90 kronor; samt

till dylik tjänsteman, vars ordinarie arvode överstiger 1,380 men ej 1,500 kronor: 60 kronor.

I fråga om de olika förslagen angående tiden för den tillfälliga löneförbättringens utgående anser kommittén något yttrande från kommitténs sida icke erforderligt.

Rörande den ekonomiska innebörden för statsverket av en enligt nu angivna grunder beviljad löneförbättring kan kommittén allenast angiva vad densamma skulle hava betytt å 1914 års stat, och får kommittén, under återopande av närlagda kostnadsutredning i underdånighet meddela, att den ökade kostnaden för detta år skulle hava utgjort tillhoppa 1,437,690 kronor. Skillnaden mellan denna summa och det

belopp, som innebure den genom löneförbättringen uppkommande ökningen å 1915 års stat, till vilken förslag ännu ej föreligger utarbetat, torde icke vara av avsevärd betydelse.

I behandlingen av detta ärende hava kommitténs samtliga ledamöter deltagit.

Stockholm den 30 juni 1914.

På kommitténs vägnar:

Underdånigst:

Karl Starbäck.

Avskrift.

Utredning rörande den ökade kostnaden å 1914 års stat av ett dyrtidstillägg med följande belopp:

120 kronor till en var ordinarie tjänsteman av lägre grad vid statens järnvägar, vars arvode icke överstiger 1,140 kronor;

90 kronor till dylik tjänsteman, vars arvode överstiger 1,140 men ej 1,380;

samt 60 kronor till dylik tjänsteman, vars arvode överstiger 1,380, men ej 1,500 kronor.

Efter verkställda beräkningar, grundade på 1914 års avlöningsstat, sådan den av Kungl. Maj:t fastställdes, visar det sig, att kostnaden för ett dyrtidstillägg enligt ovan angivna grunder skulle för nämnda år komma att uppgå till ett belopp av 1,437,690 kronor.

Stockholm den 26 juni 1914.

K. F. J. v. FRIESENDORFF.

Bestyrkes:

Gudmund Silfverstolpe.

Bil. B.

Till KONUNGEN.

Sedan riksdagens statsutskott anhållit om järnvägsstyrelsens yttrande över ett av 1914 års kommitté angående löneförhållanden vid statens järnvägar den 30 juni 1914 avgivet underdånigt utlåtande i anledning av två inom riksdagens andra kammare väckta motioner, nämligen nr 23 om dyrtidstillägg åt viss personal vid statens järnvägar och nr 44 om tillfälligt lönetillägg till ordinarie tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar, har järnvägsstyrelsen den 24 innevarande månad anbefallts att avgiva och till Eders Kungl. Maj:t inkomma med det av utskottet sålunda begärda yttrandet.

I anledning härav får styrelsen, med återställande av de vid remissen fogade handlingar, i underdånighet anföra följande.

Styrelsen får till en början framhålla, att frågan om tilldelande av dyrtidstillägg åt den lägre personalen vid statens järnvägar redan förut under senare tiden varit föremål för styrelsens prövning. Sålunda hade under oktober månad 1913 Svenska järnvägsmannaförbundet hos styrelsen gjort framställning, att styrelsen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om avlåtande av proposition till 1914 års riksdag om beviljande av dyrtidstillägg till vissa belopp för samma år till ordinarie och extra ordinarie tjänstemän vid statens järnvägar med arvode icke överstigande 1,500 kronor. Den 10 december 1913 avlät styrelsen skrivelse till förbundet med framhållande att genom ett bifall till förbundets förslag skulle fastslås vissa icke oväsentliga löneförhöjningar för de tjänstekategorier, som av förslaget berördes. Då styrelsen fann en åtgärd i sådan riktning icke kunna vidtagas utan en utredning av löneförhållandena för hela statsbanepersonalen, men en dylik utredning ej föreläge och ej heller kunde åstadkommas inom erforderlig tid, ansåg sig styrelsen förhindrad att vidtaga den av förbundet begärda åtgärden.

Vidare hade Sveriges järnvägars banmästarförening med flera sammanslutningar bland personalen vid statens järnvägar i början av innevarande år hos Eders Kungl. Maj:t gjort framställning likaledes om beredande av dyrtidstillägg för år 1914 för lägre tjänstemän vid

statens järnvägar. I sitt genom nådig remiss häröver infortrade underdåniga utlåtande, avgivet den 25 april 1914, yttrade järnvägsstyrelsen följande.

»Med hänsyn därtill att Eders Kungl. Maj:t den 6 mars 1914 tillsatt en kommitté med uppdrag att avgiva yttrande och förslag beträffande reglering av avlöningsförhållandena för tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar m. m. och därigenom anledning föreligger att antaga, att en lönereglering för ifrågavarande tjänstemän kan genomföras redan vid nästkommande års riksdag, får styrelsen i underdånighet hemställa, att förevarande framställning icke måtte föranleda till någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.»

Vad angår de i motionerna framställda förslagen finner styrelsen, i likhet med kommittén och på av kommittén anförda skäl, det vara nödvändigt att en tillfällig löneförbättring, därest en sådan över huvud taget skall komma till stånd, måste hållas inom betydligt snävare gränser än som i någondera motionen angives. Styrelsen anser sig sålunda böra vid avgivande av sitt yttrande utgå från det av kommittén framlagda förslaget.

Kommitténs förslag innefattar, att dylikt tillägg skulle utgå med nedannämnda belopp, nämligen:

till ordinarie tjänsteman av lägre grad vid statens järnvägar, vars ordinarie arvode icke överstiger 1,140 kronor, med 120 kronor;

till dylik tjänsteman, vars ordinarie arvode överstiger 1,140, men icke 1,380 kronor, med 90 kronor; samt

till dylik tjänsteman, vars ordinarie arvode överstiger 1,380, men ej 1,500 kronor, med 60 kronor.

Rörande den ekonomiska innebörden av nämnda förslag, tillämpat i fråga om den å 1914 års stat upptagna personalen, har kommittén åberopat en av kontorsskrivaren vid styrelsens revisionskontor friherre K. F. J. von Friesendorff verkställd utredning, utvisande, att den årliga kostnaden för utbetalning av dyrtidstillägg enligt förenämnda grunder skulle utgöra 1,437,690 kronor.

I anledning därav att i de i riksdagen i förevarande avseende väckta motioner, som framkallat kommitténs förslag, föreslagits, att lönetilläggen skulle utgå enligt den ena motionen från och med år 1915 och enligt den andra från och med 1914, har kommittén anført, att kommittén ansåge något yttrande härutinnan från kommitténs sida icke erforderligt.

Med hänsyn till vad av kommittén i annat sammanhang, på sätt här nedan angives, yttrats angående de av riksdagen vid liknande

frågors avgörande på senare tid tillämpade principer finner sig styrelsen emellertid kunna utgå därifrån, att kommittén avsett, att den tillfälliga löneförbättringen icke borde utgå förrän år 1915.

Vad till en början angår lämpligheten över huvud taget att i avvaktan på en blivande löneroglering tilldela den lägst avlönade personalen dyrtidstillägg har kommittén till stöd för en dylik åtgärd anført dels den väsentliga prisstegring av levnadsförnödenheter, som inträtt sedan 1907 års löneroglering, och dels det förhållande, att det med säkerhet kan förutses, att kommitténs arbete icke hinner avslutas inom sådan tid, att därpå grundad proposition om löneroglering kan föreläggas 1915 års riksdag, och sålunda ett avvaktande av kommitténs slutliga arbetsresultat, i betraktande av de utav riksdagen vid liknande frågors avgörande på senare tid tillämpade principer, skulle för personalen innebära, att någon löneförbättring icke kunde inträda förr än år 1917 eller minst två år senare än om beslutet fattades av nu pågående riksdag om beviljande av en tillfällig löneförbättring.

I likhet med kommittén finner styrelsen den sedan år 1907 inträdda ökningen av levnadskostnaderna väl motivera en snar löneförbättring för ifrågavarande personal. Såsom ett ytterligare skäl härför kan anföras den väsentliga löneförhöjning som genom 1912 och 1913 års riksdagars beslut kommit särskilt den lägst avlönade personalen vid post- och telegrafverken till del. Då nu av kommitténs här ovan anförda yttrande synes framgå, att ett förslag till ny löneroglering kan framläggas först vid 1916 års riksdag, finner styrelsen goda skäl tala för beviljande av dyrtidstillägg åt den ovan omförmälda personalen, att utgå från och med 1915 årligen till dess den nya lönerogleringen träder i kraft. Den förutsättning, från vilken styrelsen utgått vid avgivandet av sitt ovan omförmälda avstyrkande utlåtande av den 25 april 1914 eller att ett lönerogleringsförslag skulle kunna framläggas för 1915 års riksdag, har ju numera förfallit.

Vidkommande härefter de av kommittén föreslagna grunder, efter vilka dyrtidstillägget skulle utgå, har styrelsen funnit sig böra tillse, huruvida sagda grunder äro stridande mot nu tillämpade avlöningsprinciper eller kunna anses föregripa en blivande löneroglering. Då här endast är fråga om en tillfällig löneförbättring, som icke i någon mån kan anses normgivande för en blivande löneroglering samt härtill kommer att levnadskostnadernas ökning otvivelaktigt tyngst drabbar den lägst avlönade personalen, har styrelsen intet att erinra mot den av kommittén tillämpade principen, att lönetilläggen utgå efter en fallande skala, så att de lägst avlönade erhålla det största tillägget.

Likaledes anser styrelsen de föreslagna beloppen vara så avmätta, att jämväl den andra av de här ovan anförda synpunkterna vid frågans bedömande kan anses behörigen tillgodosedd.

Rörande storleken av de för de särskilda kategorierna föreslagna beloppen finner sig styrelsen sakna anledning att, i vidare mån än som skett, uttala sig. De undersökningar, angående löneförhållanden m. m., som kommittén redan torde hava utfört, synas nämligen styrelsen böra vara i detta avseende i främsta rummet vägledande.

På grund av det sålunda anförda får styrelsen i underdånighet förorda nådigt bifall till kommitténs förslag.

Beträffande den av kommittén åberopade utredningen angående förslagets ekonomiska innebörd synes intet vara att däremot erinra.

Underdånigst:

AXEL GRANHOLM.

Ivar Virgin.

O. M. Strömberg.

Axel Ekman.

Per Kjellin.

Georg Jacobi.
Föredragande.

Erik von Friesen.

Oscar Werner.

Axel Wahlgren.

Stockholm den 25 juli 1914.
